

CAPUT XIV.

AN QUI NON POTEST IMPLERE VOTUM IN PRÆFINITO TEMPORE, TENEATUR TEMPUS PRÆVENIRE, ET VOTUM PRIUS IMPLERE?

1. Ratio dubitandi est, nam qui non potest implere votum quoad totum, debet implere quoad partem; præsertim quando illa principali est, et separabilis a circumstantia impossibili; sic autem contingit in proposito casu, nam qui non potest implere votum eodem die in quo promisit, si potest substantiam operis implere, variata solum temporis circumstantia, tenetur id facere, præveniendo tempus. Confirmatur ex Leg. *Continuum*, § 2, ff. de Verb. obligat., ubi sic dicitur: *Quod in diem debetur, ante solvi potest, licet peti non possit*. In debito autem voti non est necesse petitionem expectare, et ex potestate solvendi sequitur obligatio; nam votum obligat ut impleatur prout potest. Confirmatur secundo ex D. Thoma, in 4, d. 38, q. 4, art. 3, q. 4, ad 7, dicente, eum, qui vovit, si timeat perpetuum impedimentum, teneri ad præveniendum tempus; quod sequitur Sylvest., *Votum*, 2, q. 3; Tabien., *Votum*, 3, n. 3. Ergo, servata proportione, quandcumque prævideatur impedimentum, tenetur quis prævenire.

2. In contrarium vero est, quia nemo obligatur ad id quod vovendo non intendit; sed qui sibi præfixit certum diem, ut terminum, non intendit se antea obligare; ergo non tenetur. Confirmatur, nam qui facit votum conditionatum, non tenetur prævenire ante impletam conditionem, etiamsi prævideat futurum impedimentum, si expectat ut impleatur conditio; sed temporis designatio æquivalet huic conditioni: Si ad talem diem perverno, hoc faciam; ergo ante illam conditionem expletam non tenetur prævenire, etiamsi postea futurum esse impedimentum prævideat. Confirmatur secundo ex illo Deut. 23: *Facies sicut promisisti Domino Deo tuo*, ubi ponderanda est particula, *sicut*; ergo qui non potest in diem sicut promisit, non tenetur aliter, id est, ante diem.

3. Quæstio hæc non habet locum in votis, in quibus expresse declaratur obligatio ad statim; imo neque in votis absolutis, et in definitis, quæ nullum designant tempus, nam de illis dictum est obligare ad statim: obligatio autem ad statim est quasi de præsenti, respectu cuius non habet locum præventio, ut

per se constat. Et quamvis dictum sit, in hoc statim habere locum judicium prudentiale, tamen ex hoc ipso constat, eo modo quo in tali obligatione potest habere locum dilatio, si impedimentum prævideatur futurum post moram, quantumcumque brevem, præveniendum esse; quia illa revera non est præventio respectu voti, cum obliget ad statim, sed est prudentiale judicium, quia attento periculo impedimenti, illa opportunitas præsentanea est ipsum statim, pro quo obligat tale votum. Et in hoc sensu videtur locutus D. Thomas, loco citato; nam loquitur de voto religionis obligante de se ad statim; addit vero aliquid, quod expositione indiget, ut paulo post dicam.

4. *Germanus sensus questionis.* — Procedit ergo quæstio, quando ad votum implendum certus terminus, vel dies præscribitur. Quod dupliciter fieri potest, ut dictum est, scilicet, præveniendo terminum vel ut in eo finiatur obligatio, vel ut solum usque ad illum, et non ultra differre liceat solutionem. Et uterque modus subdistinguendus est. Nam in priori interdum designatur dies, ut opus promissum sit proprium onus illius, vel quasi debitum illi in speciale observantiam illius; aliquando vero solum præfigitur terminus, quia vovens non vult ultra illum terminum esse oneratus obligatione, sive prius illam expleverit, sive non; intra illum vero terminum non promittit opus ut onus peculiare alicuius diei, vel temporis, sed pro toto illo spatio libera sibi manet electio. Quam subdistinctionem supra insinuavimus. Nunc autem addimus aliam non multum dissimilem pro altero membro. Nam terminus ad differendam obligationem duobus modis potest constitui: primo, per modum conditionis suspendentis obligationem, ut si quis voveat, Promitto ex primo die anni sequentis jejunare semel in mense, vel si voveat peregrinari tempore feriarum, etc. Alio modo potest designari terminus sine suspensione obligationis, solum ut liceat differre solutionem usque ad illum terminum, seu eligere diem vel horas intra totum illud spatium temporis; ut cum voveo intra hunc annum deies recitare rosarium, vel ingredi religiem.

5. *Prima assertio: cum opus vovetur ut onus proprium certi temporis, non tenetur quis prævenire opus, licet detur impedimentum.* — Dico ergo primo: quando opus vovetur ut proprium onus certi diei seu temporis, non tenetur quis prævenire, etiamsi prævideat impedimentum

CAP. XIV. AN QUI NON POTEST VOTUM IMPLERE TEMPORE DEFINITO, ETC.

981

pro illo die. Est communis, et probatur primo ex dictis, quia eadem est ratio de postpositione et præventione; sicut ergo non tenetur postea facere, si in die proprio non potuit, ita neque tenetur auteponere. Secundo patet a simili de præceptis ejusdem formæ, seu materiæ; ut non tenetur quis prævenire Missam in die Sabbati, etiamsi prævideat ægritudinem seu febrem in die Dominica impedituram, ne Missam possit audire, et sic de aliis. Tertia ratio est, quia ille non potest implere quod promisit, et sub habitudine, et relatione sub qua promisit, quæ intrinsece pertinet ad constitutionem talis materiæ, ut cadit sub tale votum. Unde licet præveniat, non facit quod promisit; nam licet jejunet, verbi gratia, feria quinta, non jejunat feria sexta, quod specialiter promisit in cultum illius diei, quem præbere non potest; votum autem nec ad impossibile obligat, neque ad id quod promissum non fuit. Neque etiam potest esse illa obligatio per modum recompensationis, tum quia hæc non habet locum in votis, ut declarabo sequenti capite; tum etiam quia maxime non est necessaria, quando sine culpa debitum non solvit, seu solvendum non est. Quare non obstant contra hanc assertionem priores rationes, quia materia promissa in his votis est indivisibilis moraliter; quia sicut inseparabilis est relatio a termino, ita onus proprium diei ab ipso die, pro quo promittitur, et ideo simpliciter fit impossibilis impletio talis voti. Neque lex ibi citata vel D. Thomas de die sic præfixo loquuntur, ut videbimus.

6. Atque hinc infertur, in illo casu non solum non teneri voventem prævenire, verum etiam nec posse, ita ut voto satisfaciat, quia non faciet quod promisit. Ampliarique hoc potest ut locum habeat, etiamsi circumstantia talis diei non primario sit intenta per votum, sed secundario; satis enim est quod sit promissa, ut impleri debeat. Sicut in præcepto communionis in Paschate circumstantia diei non est principaliter intenta, sed actus, cuius signum est, quia si quis non communicet illo die, vel diebus præfixis, tenetur nihilominus quamprimum possit communicare. Et nihilominus, quia tempus paschale præceptum est, saltem secundario, peccabit quis, nisi tunc communicet, etiamsi præveniat, et ita non cogitur prævenire, ut dixi in 3 tomo, d. 70, sect. 2; ergo idem dicendum est in obligatione voti, etiamsi cum proportione circumstantia diei promittatur. Nam quod possit sic promitti, supra ostensum est, et per se est satis clarum;

7. *Secunda assertio: quando dies impletio voti assignatur, et ad differendam solutionem, et ad suspendendam obligationem, nulla est obligatio præveniendi solutionem.* — Dico secundo: quando terminus, seu dies in quo implendum est votum, additur non solum ad differendam solutionem, sed etiam ad suspendendam obligationem usque ad talem terminum, tunc nulla potest esse obligatio præveniendi solutionem, faciendo opus promissum ante præscriptum diem, etiamsi futurum impedimentum prævideatur. Hanc assertionem convincunt rationes posteriori loco factæ, et præsertim illa de voto conditionato. Nam revera tale votum involvit conditionem, *Si rixerо, et potuero tali die*, vel habet hunc sensum, Ex tali die hoc faciam; ergo ante illam non obligat, et consequenter non potest obligare ad præveniendum. Unde terminus ille non tam est ad differendam solutionem, quam ad inchoandam obligationem absolutam; et ideo ante illum nulla est obligatio, quæ pro tunc implenda sit; ergo non est obligatio ad præveniendam solutionem, sed ad summum ut paratus sit homo suo tempore implere, ita ut per eum non stet, sicut de voto conditionato infra dicemus. Nec refert quod impedimentum prævisum, sit perpetuum, vel temporale, quia intentio voventis simpliciter fuit non obligari, nisi impleta illa conditione, seu pro tali tempore; et ideo si impedimentum fuerit perpetuum, destruetur obligatio, quia votum factum est impossibile. Si vero fuerit temporale, differtur obligatio absoluta usque ad ablatum impedimentum.

8. *Tertia assertio: quando terminus solum ponitur in rotu ad dilationem, et non ad suspensionem obligationis, prævenire oportet solutionem, si detur impedimentum.* — *Confirmatio ab exemplis.* — Dico tertio: quando terminus solum ponitur ad differendam solutionem, et non ad suspendendam obligationem, tunc obligat ad solutionem præveniendo terminum, si impedimentum postea futurum prævideatur. Hoc etiam clarum est, et communiter receptum. Et ratio est, quia tunc votum statim acfit, obligat absolute, ut intra terminum desi-

gnatum opus fiat. Unde quoad totum tempus est determinata obligatio, quantum vero ad singulas partes ejus est quasi disjunctiva, et ideo tenetur absolute votens implere votum in aliqua parte illius temporis; ergo si prævidet, futurum esse impedimentum in posteriori parte temporis, tenetur in priori facere, et hoc est prævenire. Confirmatur exemplo præceptorum; nam qui tenetur intra annum confiteri, si prævideat futurum impedimentum in duodecimo mense, tenetur confiteri antea; et qui tenetur audire Missam in die festo, si prævidet non inventur illam post horam nonam, tenetur antea audire; et idem est de obligatis ad officium canonicum intra diem, ut supra suis locis dictum est: unde idem esset, si de istis met actibus vota furent, quia fuit instar præceptorum, ut supra declaratum est; ergo idem est in omnibus votis, que sub simili forma seu limitatione temporis fuit. Unde assertio hæc cum proportione verum habet, sive impedimentum sit perpetuum, sive temporale. De perpetuo enim maxime procedunt rationes factæ, quia illud omnino impedit voti observantiam, et ita præveniendum omnino est. Temporale autem solum impedit executionem tempore debito, et cogit ad dilationem ultra terminum præscriptum, et ideo videri potest minus necessaria anticipatio, quia dilatio interdum permitti potest. Nihilominus tamen, quia etiam cadit sub obligationem voti, ut solutio præscripto tempore fiat, et non differatur, si commode potest, ideo etiam tunc est obligatio ad præveniendum, nisi aliqua specialis difficultas excusaret, quod est per accidens. Et ad hanc assertionem accommodatur bene ratio primo loco facta, et lex ibi citata, et rationes in contrarium non procedunt contra assertiōnem, ut facile constabit intuenti.

9. Quarta assertio.—*An teneatur quis aliquando anticipare terminum præfixum in voto, quando prævidet impedimentum?*—Dico quartum: licet terminus temporis sit præfixus ad finiendam solutionem, si opus promissum non est peculiare onus alicujus determinatae partis totius temporis usque ad illum terminum, tenetur votens prævenire in solutione terminum illum, si ante illum impedimentum prævideat. Ut, verbi gratia, vovit quis jejunare quatuor dies mensis, non designando illos, limitando tamen obligationem ad mensim, ita ut cum illo extinguitur in omni eventu; si ergo ille prævideat futurum, ut post decimum quintum diem mensis jejunare non possit, tenetur in prioribus diebus totum

votum implere, et ita prævenire terminum. Probatur ratione facta, quia tunc totum tempus mensis est tempus absolutæ obligationis, quæ debet impleri in parte ejus possibili. Item hoe confirmant exempla præceptorum adducta; nam in horis canoniceis obligatio uniusen- jusque diei in illo finitur, et nihilominus intra illum implenda est, præveniendo horas, si necesse sit. Imo quodammodo idem est respectu termini totius vitæ; nam si quis voveat aliquid facere in tota vita, id est, ante mortem, si prævideat impotentiam futuram in senectute, tenetur prævenire, et antea facere, quia alias non faciet ante mortem, cum tamen possit.

10. *Tenetur votens semper vitare impedimentum, ut votum suo tempore adimpleat.*—Oportet tamen his addere, teneri votentem in omnibus casibus vitare impedimentum, ut votum suum tempore promisso implere possit. Unde si ex industria affectet impedimentum, ne cogatur implere votum, manifeste est voti violator, et infideliter agit, et contra pactum inclusum in voto. Quapropter licet votum non obliget ad exequendum opus ante tale tempus præfixum, obligat tamen ad non ponendum impedimentum; quia hoc necessarium est ad effectum prioris obligationis, alioqui esset inefficax et facta. Quapropter non solum non licet directe velle aut procurare impedimentum, verum etiam nec illum voluntarie admittere, si potest quis illum vitare sine magno dispenso. Quia cum obligatio voti ex nunc nascatur pro tunc, ex nunc etiam obligat ad habendum moralem providentiam et curam, ut votum possit impleri; nam ratio fidelitatis hoc postulat, et hæc esse debet legitima intentio votentis. Dico autem moralem providentiam, quia non oportet extraordinariam diligentiam adhibere, sed bona fide procedere, et non se exponere his periculis sine rationabili causa; quod prudenti arbitrio in particulari judicandum est, ut c. 15, circa vota conditionata, amplius explicabitur.

11. *Explicatur mens D. Thomæ.*—Per hæc ergo satisfactum est rationibus utrinque positis. Solum circa illum dictum D. Thomæ oportet adnotare, illum non loqui de voto facto cum termino temporis, sed de voto ingrediendi statim religionem. De quo addit, si quis habeat debita, non propterea posse differre, sed statim ingredi debere: *Et qui eum repererit (ait) solvet debita.* Addit vero, quod si, cum vovit, cogitat de debitis, potest præsumere non se voluisse obligare ad ingressum

donec solveret debita. Et adhuc in eo casu subjungit, si prævideat impedimentum perpetuum, non debere expectare, sed teneri ad ingrediendum statim. Verumtamen hæc doctrina requirit imprimis longam disputationem de eo, quod D. Thomas supponit, habentem debita posse licite ingredi religionem, antequam illa solvat; de qua infra in materia de Statu dicendum est. Deinde, supposita præsumpta intentione votentis solvendi prius debita, quam ingrediatur, habet difficultatem illa resolutio D. Thomæ, quia votum illud videtur conditionatum, *Si solvero debita, et ita hac conditione non impleta, non obligabit votum.* Nam sicut impedimentum temporale excusat ab statim, ita perpetuum excusat simpliciter. Respondet tamen non loqui D. Thomam quando votum est conditionale, sed quando est modale; nam in priori obligatio est suspensa; in posteriori autem est absolta. Itaque sermo est, quando quis absolute vovit religionem, tamen propter debitum modum id exequendi, tacite sibi concessit indulgentiam dilationis, ut prius solvat debita. Nam tunc ait D. Thomas, si impedimentum perpetuum futurum sit, ob talem dilationem non oportere expectare ut impleatur ille modus, tum quia hoc esset contra substantiam obligationis; tum quia non potest præsumi, talem fuisse intentionem votentis in prædicto casu, quia simpliciter voluit obligari, et solum voluit disponi ad ingressum illo modo. Unde non est verisimile voluisse illo modo impediri. Sed de hoc puncto latius in prædicto loco; nam sine propriis fundamentis non potest hic exacte declarari. Et hic solum hoc proponitur propter generalem doctrinam, quidquid de exemplo sit.

CAPUT XV.

AN QUI NON IMPLET VOTUM TEMPORE PRÆFIXO, AD ALIQUAM RECOMPENSATIONEM POSTEA TENEATUR.

1. Supponendum est sermonem esse de tempore præfixo, et omnino necessario, ita ut in illo præscribatur terminus ad finiendam obligationem voti. Nam si violatio tantum fuit in transgressione et violatione termini positi ad differendam solutionem, clarum est obligare postea per votum; illa tamen non est recompensatio, sed formalis obligatio voti. Habebit tamen questio locum etiam in illo voto, quando homo in illo tempore factus est

tione vovit, et postea sua culpa facit, ut conditio non impleatur, teneri ad voti solutionem, quos capite sequenti referemus; illud enim esse non potest, nisi per modum recompensationis: nam formalis obligatio voti non extat, non impleta conditione.

4. Item Pandanus, in 4, d. 38, q. 4, n. 13, ait, qui est in causa, ut alius frangat votum, teneri rem æquivalentem reddere, et omnino comparat hanc obligationem cum obligatione restituendi, si quis alium induxit ad furtum faciendum. Præterea Richardus, 4, d. 38, art. 5, q. 1, ad 1, generaliter ait, quando aliquis sua culpa factus est impotens ad servandum votum, teneri ad aliquam recompensationem, etiamsi in eadem specie non possit solvere. Ponitque exemplum de virgine, quæ vovit absolute virginitatem, et postea corrupta est; nam tenetur (inquit) servare quod potest, scilicet castitatem, et recompensare quod non potest, aliquid, scilicet, faciendo in recompensationem virginitatis amissæ. Simile exemplum erit, si quis vovit jejunare die Sabbati, et frangat jejunium comedendo mane, nam postea tenetur servare formaliter quod potest, abstinendo a carnis reliqua parte diei, et recompensare quod non potest, scilicet, dando aliquam eleemosynam loco jejunii. Intelligenda autem est hæc opinio, quando culpa fuit directe contra votum: nam si fuerit alterius ordinis, licet ex ea resultet impotentia implendi votum, non refert ad obligationem voti, ut constat, quia in ordine ad votum impotentia inculpabilis est. Ut si quis culpa sua ægrotavit, aut vulneratus est, et postea non potest votum de jejunio adimplere, nihil contra votum peccavit; et ideo ex parte materiæ non habet locum recompensatio-

5. *Prima assertio: votum, inculpabiliter non impletum tempore præfixo ad finiendam obligationem, non obligat ad recompensationem.* — *Ratio a priori.* — Ut vero a certioribus sumamus initium, dicimus primo: quoties sine transgressione culpabili votum non impletur tempore præfixo ad finiendam obligationem, vel homo fit impotens ad talem voti observantiam pro tempore, vel in perpetuum, homo non tenetur ad aliquam recompensationem faciendam. In hoc convenient omnes Doctores, et a fortiori constabit ex dicendis in sequentibus assertionibus. Nunc autem specialiter probatur exemplis propriis et alienis. Nam qui vovit ingredi unam religionem in particulari, et in illam non potest ingredi, quia non admittitur, non tenetur aliam æqualem ingredi,

secundum omnes, quia id non vovit; obligandus autem esset, si teneretur recompensare. Item probari potest ex dictis, quia qui non potest implere per se, non obligatur implere per alium, nec ibi admittitur talis recompensatio, et sic de aliis supra dictis. Denique inter homines, qui promisit dare aliquid alteri, et postea non potest, non obligatur aliquam recompensationem facere. Ratio ergo a priori est, quia nemo intelligitur habere intentionem se obligandi cum tanto rigore, et obligatio non excedit intentionem. Item possumus hoc ita explicare per proportionem ad restitutionem ex justitia. Quia in illo casu non est obligatio recompensandi ratione acceptationis, seu non solutionis, quia illa fuit inculpabilis; nec ratione rei acceptæ, quia debitor nihil inde acquisivit, nec factus est ditior, neque alium fructum reportavit, per se loquendo, præter excusationem a culpa; ergo.

6. *Objectio ex cap. Quod super his.* — *Solutio objectio.* — Contra hanc vero assertiōnem objici potest cap. *Quod super his*, de Voto; sed illud caput sufficienter tractatum est in cap. 10; potest item moveri dubium specialiter in voto reali, et quando excusatio culpea solum fuit per oblivionem, vel inadvertentiam naturalem; ut si quis vovit dare eleemosynam in tali die, verbi gratia, sancti Laurentii, in speciale reverentiam ejusdem diei, et postea non det ex naturali obliuione, si sequenti die recordetur, videtur obligandu sad dandum, ratione rei retentæ, per quam quodam modo factus est ditior. Respondetur nihilominus, si supponatur illud fuisse promissum ut onus proprium diei, extinctam fuisse obligationem, et illud commodum temporale inde resultans esse per accidens; quia intentio sic voventis est, ut cum illo die transeat obligatio, quidquid in eo die actum sit, quæ intentio in materia sic promissa involvitur, licet non exprimatur.

7. *Secunda assertio: in votis personalibus, etiam culpabiliter non impletis tempore præfixo, non tenetur votens ad recompensationem.* — *Dico secundo:* in votis personalibus, licet culpabiliter non impleantur intra terminum præfixum ad terminandam seu finiendam obligationem, non tenetur votens ad aliquam recompensationem faciendam. Est communis sententia, quam satis indicat D. Thomas, d. art. 3, ad 2, ubi fractorem voti virginitatis, ex ea parte qua se reddidit impotentem ad votum impletum, solum dicit teneri ad pœnitentiam agendam, non ad aliam recompensatio-

nem; in 4 vero, d. 38, q. 1, art. 3, quæstiunc. 1, ad 1, hoc declarans, dicit teneri ad aliquam recompensacionem per pœnitentiam. Et fortasse Richardus, per recompensationem, nihil votum includit hanc conditionem, *Si potuero*, et intentio se obligandi non se extendit ad aliam materiam pro casu impotentiae, sive cum culpa, sive absque illa evenerit. Nec ex ratione justitiae colligi potest talis obligatio, tum quia etiam justitia non obligat ultra intentionem promittentis; tum propter aliam rationem, quam in sequenti assertione declarabo.

9. *Tertia assertio: in rotis realibus nulla est recompensandi obligatio quando propria obligatio extinguitur.* — *Declaratur assertio exemplis.* — Dico tertio: etiam in votis realibus nulla est recompensandi obligatio, quando obligatio propria voti extincta est, vel per impotentiam, vel quia terminus præfixus tanquam peremptoriū obligationis elapsus est. Hæc assertio habet nonnullam majorem difficultatem ad conciliandas varias doctrinas auctorū; sed nihilominus videtur communis, et necessario conexa cum præcedentibus, nam est fere eadem ratio, ut videbimus. Itaque declaratur exemplis: nam votum religionis, si attente pondetur, reale est, nam est promissio dandi seipsum religioni; et tamen si quis post tale votum ducat uxorem, nullam recompensationem religioni aut Deo facere tenetur præter pœnitentiam. Sicut etiam si quis soli Deo vovit dare hospitali servum suum Petrum, et postea illum occidat, non tenetur ad aliquam recompensationem; deberet enim esse aliqua restitutio æquivalentis valoris, vel alterius servi similis; nemo autem dixit vinculum voti præcise spectatum obligare ad restitucionem aliquam Deo faciendam. Item si quis vovit expendere tantum pecunia in celebratione alicuius diei, ut speciale onus illius diei, supra ostendimus non teneri postea ad aliquam recompensationem, si votum violet, et tamen reale est. Ratio autem imprimis est eadem, quæ præcedentis, quia intentio voventis etiam in his votis solum est de expendenda vel præbenda tali re, non vero de recompensatione facienda, quacumque ratione id fiat impossibile, vel extra terminum designatum ad talem pecuniæ usum; quia, eo ipso quod solum vult obligare se intra illum terminum, postea non est unde nascatur obligatio. Tandem qui fecit votum reale, et postea factus est impotens sine culpa, non tenetur ad aliquam recompensationem, ut ostensus est; ergo nec tenetur, etiamsi culpa intercesserit. Probatur

consequentia, quia culpa illa solum est contra Deum, et culpa contra solum Deum obligat ad pœnitentiam et satisfactionem, non vero ad aliam recompensationem. Imo ad illam satisfactionem pœnitentiae non obligat in præsenti votum præcedens, ut supra notavi, sed obligat præceptum virtutis pœnitentiae.

10. *Fit satis objectioni in principio factæ.* — Unde facile solvitur ratio ex obligatione justitiae supra posita. Nam imprimis dici potest, hanc culpam transgressionis voti proprie esse contra fidelitatem Deo debitam, et non contra propriam justitiam: et ideo licet sit gravis culpa in ratione irreverentiae, et contra cultum Deo debitum, non tamen esse propriam injuriam damnificantem Deum (ut sic dicam) in bonis suis, ut inde obliget ad recompensationem per modum alicujus restitutionis. Declaratur præterea in hunc modum. Quia non magis damnificatur Deus in bonis suis per vota realia non impleta, quam non implendo vota personalia, quia utraque ordinantur, ad solum cultum Dei; neque enim ex votis realibus aliquid Deo accrescit præter cultum, quia propter aliam utilitatem suam rebus nostris non indiget; ergo sicut ex transgressione votorum personalium non relinquitur obligatio restituendi Deo aliquid, licet ei fuerit denegatus debitus cultus, ita nec ex fractione voti realis.

11. *Cur obligatio religionis non obliget ad restitutionem.* — Et hinc potest intelligi ratio a priori, ob quam, licet religionis obligatio sit excellentior quam obligatio justitiae humanæ, violatio illius non obliget ad aliquam restitutionem, sicut istius. Nam Deus non potest proprie damnificari ab homine in bonis suis sibi utilibus, sed solum potest offendit per denegationem debiti cultus, vel amoris debiti, aut præferendo illi creaturam in honore vel amore; et ideo respectu Dei solum est obligatio ad satisfactionem pro injuriis illatis, per conversionem ad ipsum, per amorem et pœnitentiam, et vindictam pro culpa commissa. Homo vero damnum patitur in suis bouis, et illis privatur per actions injuriosas: et inde nascitur restituendi obligatio, quæ propterea propria esse dicitur justitiae commutativæ: de qua re alibi dicendum est. Ad sententias autem aliorum Doctorum ex parte jam responsum est, et in c. 17 eodem modo explicabimus obligationem voti conditionati. Dictum autem Paludani non admittimus; quia vero specialiter loquitur de illo, qui alium impedit ne votum religionis impleat, de illo puncto spe-

cialiter dicemus infra, tractando de illo voto in particulari.

CAPUT XVI.

UTRUM QUÆ FIUNT CONTRA VOTI OBLIGATIONEM ET OBSERVATIONEM VALIDA SINT ET FIRMA?

1. *An efficiat verum contractum qui contravertum contrahit.* — *Duplex actio voto contraria.* — Hæc quæstio valde necessaria est ad intelligentiam præcedentium, et ad varios casus morales definiendos, et ideo hoc loco illam interponimus. Ut autem quæstio intelligatur, oportet advertere sermonem esse de moralibus effectibus, quos interdum habent actiones humanæ, ut sunt contrahere, donare, transferre dominium, obligare, et si qui sunt similes. Nam de effectibus physicis nulla est quæstio, ut per se constat; nam qui ludit contra votum, vere ludit quoad physicam actionem; moraliter vero inquiri potest an veram rationem contractus efficiat; et qui donat contra votum, physicè quidem rem tradit, sed an donatio valeat inquiri potest, et sic de aliis. Ut ergo breviter respondeamus, est advertendum secundo, duas actiones posse intelligi voto contrarias. Una dici potest contraria voto ex parte ipsius, seu quoad obligationem, ut si promisi Deo non ludere, et postea promisi homini ludere, etc. Alia actio esse potest voto contraria ex parte materiae, seu quoad executionem, ut est transgressio ipsius voti, ut si promisi non donare et dono, vel si promisi dare tallem rem in eleemosynam, et postea vendo illam.

2. *Prima assertio: promissio facta contra votum validum invalida et illicita est.* — Dico ergo primo: omnis promissio, facta contra prius votum validum et obligans, non solum illicita est, sed etiam invalida et irrita. Probatur primo, quia est de re illicita; est enim promissio de fractione voti, quæ intrinsece mala est. Secundo, juramentum promissorium, factum contra prius votum, non obligat, ut supra ostensum est; ergo multo minus obligabit promissio ipsa per se spectata. Tertio, votum etiam factum contra prius votum invalidum est; et factum contra absolutam et validam obligationem homini factam, invalidum est; ergo a fortiori promissio humana facta contra prius votum invalida est. Antecedens quoad utramque partem supra, lib. 2, probatum est. Consequentia vero tenet a fortiori, quia minus potest prævalere promissio

CAP. XVI. UTRUM QUÆ FIUNT CONTRA VOTI OBLIGATIONEM VALIDA SINT.

987

facta homini contra promissionem factam sessionem, nec quoad dominium; ergo ex hac parte tenebit donatio illius, non obstante voto. Et hanc rationem reddunt communiter Doctores, ob quam matrimonium tenet, non obstante voto simplici castitatis; quia votum est tantum promissio, per quam non abdicat a se homo dominium sui corporis, et ideo traditio illius, quam per matrimonium facit, valida est, utpote facta a vero domino, nulla lege irritante aut resistente. Hæc autem ratio cum proportione locum habet in omni simili actu seu largitione, voto repugnante. Sicut etiam inter homines traditio alicujus rei Petro facta valet, licet prius per contractum fuisse Paulo promissa, *juxta l. Quoties, C. de Rei vindic.*

4. *Differentia inter promissionem et donationem voto contrariam.* — Præterea actus contra observantiam voti factus, licet male fiat, non inclinat nec obligat ad aliquid malum, sed potest conservari, et ad usum applicari sine ullo peccato, per se loquendo; ergo etiam ex hac parte potest ille actus esse validus, id est, habere suum effectum, quatenus actus humanus est, non obstante malitia, quam contra votum habet. Sicut ex humana generatione contra votum facta resultat bonus effectus, filius, scilicet, procreatus. Unde in hoc cernitur differentia inter promissionem et largitionem voto contrariam, quod promissio obligat ipsum promittentem ad agendum contra votum, quod fieri non potest; largitio vero semel facta non obligat postea ad agendum aliquid contra votum, et ideo ex hac etiam parte valida esse potest. Denique neque ex parte personæ votantis cogitari potest aliqua inhabilitas, quæ ex voto resultet, ut ob eam actus postea factus validus esse non possit. Quod ita declaro: nam votum non operatur ultra intentionem votantis, ut saepè dictum, et probatum est; sed votans, verbi gratia, non nubere, non intendit se inhabilem reddere ad nubendum, sed solum intendit promittere, et se obligare ad id non faciendum, licet possit, et habilis sit. Et in idem reddit, quod votans per se, et ex vi voti non intendit irritare suas actiones, sed solum se obligare ad illas faciendas vel non faciendas; ergo non plus facit votando.

5. Addo vero quod, licet intenderet et vellet irritare suas actiones, non posset, nisi perseverando in eadem voluntate non faciendi talem actionem. Nam si mutat voluntatem per aliam contrariam, eo ipso destruit priorem, et jam vult esse ratum quod nollebat, et posterior voluntas revocat priorem, et ita haec habet effectum. Ut si quis nolit contrahere, dum